

รายงานประจำปี 2549

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

คำนำ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 ตุลาคม 2548 โดยให้มีการโอนบรรดา กิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ และงบประมาณของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สูง ที่มีอยู่ในวันที่พระราชกฤษฎีกานี้ใช้บังคับไปเป็นของสถาบัน

ผลการดำเนินงานของส่วนต่างๆ จัดทำเป็นรายงานประจำปี 2549 ขึ้นเพื่อสรุปผลการดำเนินงานด้านต่างๆของสถาบัน จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงทุกท่าน ที่ได้จัดส่งข้อมูลให้สำนักแผนงานและสารสนเทศ ทำให้การจัดทำรายงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

กรกฎาคม 2550

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ส่วนที่ 1

❖ ประวัติความเป็นมา วิสัยทัศน์ พันธกิจ	1
❖ ยุทธศาสตร์ และวัตถุประสงค์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	2
❖ แผนภูมิโครงสร้างและอัตรากำลัง	3
❖ หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน	4
❖ คณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	6
❖ คณะผู้บริหาร	7

ส่วนที่ 2 ผลการดำเนินงาน

2.1 การใช้ย้งงบประมาณ	8
2.2 งานสนับสนุนงานโครงการหลวง	
❖ พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง	10
(1) สรุปผลการดำเนินงานด้านการพัฒนา	12
(2) สรุปผลการดำเนินงานในภาคการเกษตร	15
(3) สรุปผลการดำเนินงานนอกภาคการเกษตร	22
2.3 งานขยายผลงานโครงการหลวง	
❖ โครงการขยายผลโครงการหลวงบ้านค้อปุย	25
❖ โครงการขยายผลโครงการหลวงพื้นที่บ้านห้วยเขย่ง จังหวัดกาญจนบุรี	29
❖ โครงการขยายผลงานโครงการหลวงพื้นที่คลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	32
❖ โครงการขยายผลงานโครงการหลวงพื้นที่บ้านถ้ำเวียงแก จังหวัดน่าน	34
❖ โครงการขยายผลโครงการหลวงพื้นที่ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	36

ส่วนที่ 1

1. ประวัติความเป็นมา

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2535 ให้จัดตั้งหน่วยงานระดับกองขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อรองรับงานและขยายผลการปฏิบัติงานของโครงการหลวงให้เกิดประโยชน์กว้างขวางออกไป

ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 109 ตอนที่ 70 วันที่ 15 มิถุนายน 2535 ให้จัดตั้งกองพัฒนาเกษตรที่สูงเป็นส่วนราชการภายในสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับมูลนิธิโครงการหลวง รวมทั้งรับงานบางส่วนจากมูลนิธิโครงการหลวงมาดำเนินการ เพื่อสนองพระราชดำริที่จะให้โครงการหลวงดำเนินงานด้วยความมั่นคงต่อไป กองพัฒนาเกษตรที่สูงได้ดำเนินงานรองรับและสนับสนุนงานโครงการหลวงโดยได้รับการจัดสรรงบประมาณสำหรับดำเนินงานตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา

ในปี พ.ศ. 2545 กองพัฒนาเกษตรที่สูงได้ยกฐานะเป็นสำนักพัฒนาเกษตรที่สูง ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2545 วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 122 ตอนที่ 95 ก วันที่ 14 ตุลาคม 2548 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 ตุลาคม 2548 เป็นต้นไป โดยมาตรา 44 ให้มีการโอนบรรดา กิจการทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ และงบประมาณของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรที่สูง ซึ่งเป็นโครงการหลวงที่มีอยู่ในวันที่พระราชกฤษฎีกานี้ใช้บังคับ เว้นแต่งบประมาณหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำที่ยังมีผู้คุ้มครองอยู่ไปเป็นของสถาบัน

และเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2549 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้โอนกิจการทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ และงบประมาณของสำนักพัฒนาเกษตรที่สูง สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปเป็นของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

2. วิสัยทัศน์

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน เน้นสนับสนุนภารกิจของโครงการหลวง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการและเกิดความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

3. พันธกิจ

1. ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของโครงการหลวง
2. รักษาและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งรักษาคุณค่าและสร้างประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง

3. ส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสอดคล้องกับแนวทางของโครงการหลวง รวมทั้งการสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูและรักษาสิ่งแวดล้อม
4. เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือและแลกเปลี่ยนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ทั้งภายในและต่างประเทศ

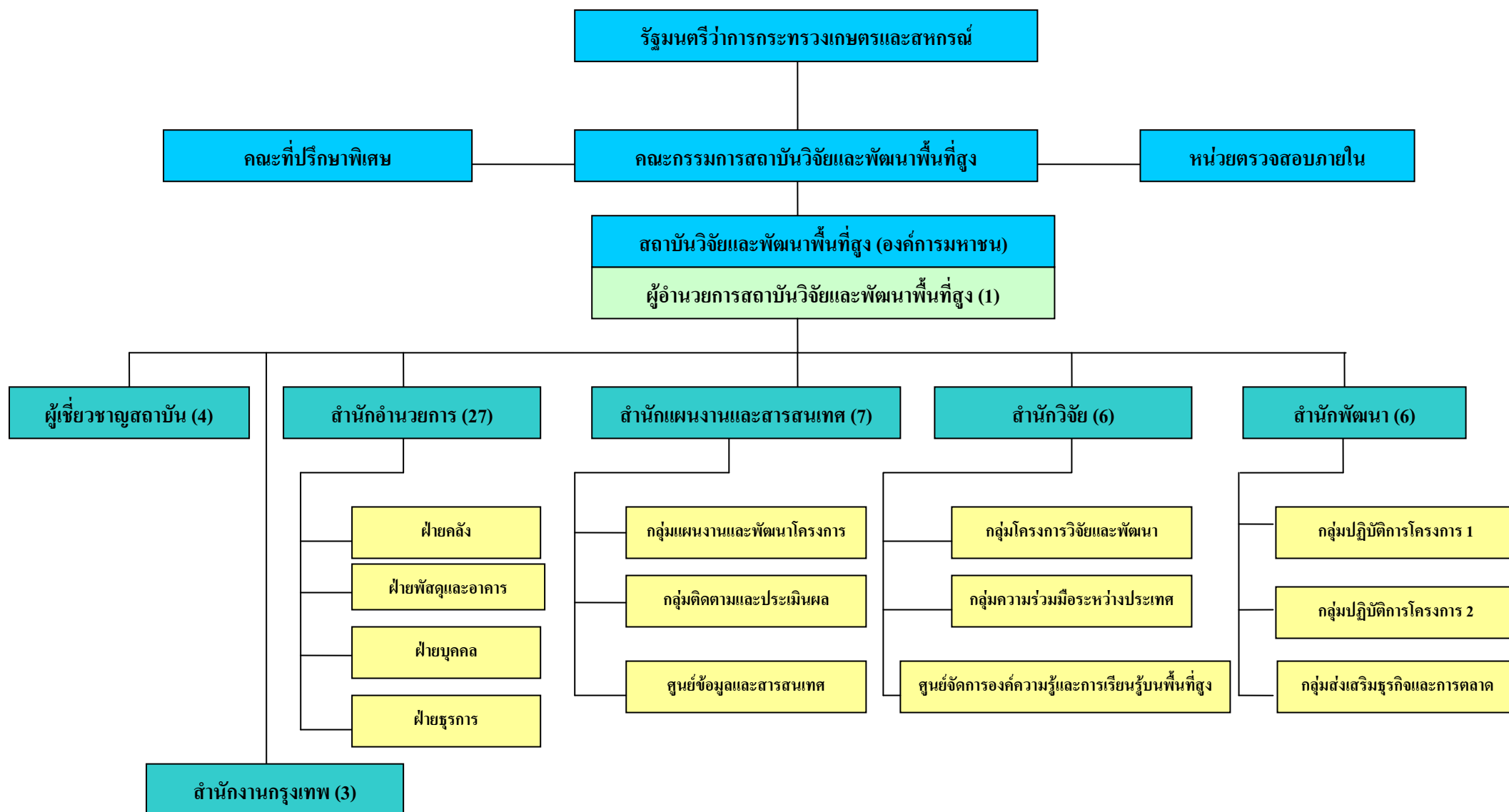
4. ยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา
2. ยุทธศาสตร์การถ่ายทอดความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
3. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

5. วัตถุประสงค์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

1. ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนางานโครงการหลวง
2. สนับสนุนการวิจัย รวบรวมและเก็บรักษานวัตกรรมใหม่ เสริมสร้างและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนรักษาคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง
3. ส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาและการถ่ายทอดข้อมูลและเทคโนโลยีบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมสู่ชุมชน
4. จัดให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาและเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างครบวงจร เช่น ด้านการผลิต การตลาด มาตรฐานผลิตภัณฑ์การขนส่งสินค้า ตลอดจนเป็นศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการค้าสินค้าโครงการหลวง
5. ร่วมมือและแลกเปลี่ยนการพัฒนาทางวิชาการด้านการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงในระดับนานาชาติ
6. ให้บริการด้านการให้คำปรึกษาและการให้บริการในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สูงที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนา
7. สนับสนุนและดำเนินการให้มีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของสินค้าโครงการหลวง และสินค้าในโครงการของสถาบันจากหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งดำเนินการให้มีการจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าและทรัพย์สินทางปัญญาอื่นๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ

โครงสร้างและอัตรากำลังสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ณ วันที่ 30 กันยายน 2549

หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

1. หน่วยงานตรวจสอบภายใน

หน่วยงานตรวจสอบภายใน มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจสอบการดำเนินงานของสถาบันในด้านการบริหารจัดการ การงบประมาณ การเงิน การบัญชี หลักฐานเอกสารเพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับแผนงานโครงการและนโยบาย รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินความเสี่ยง การประเมินประสิทธิภาพระบบการควบคุมภายใน และเทคนิควิธีการตรวจสอบเสนอแนะนโยบายและแนวทางการตรวจสอบ มาตรการควบคุมภายใน รายงานผลการปฏิบัติงาน ปัญหาข้อบกพร่องที่ตรวจพบและแนวทางการป้องกันและแก้ไขต่อผู้อำนวยการโดยเร็ว

2. หน่วยงานเลขานุการบริหาร

มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือนักบริหาร การประสานการปฏิบัติงาน รวมทั้งงานวิเทศสัมพันธ์ของสถาบัน ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายหรือเกี่ยวข้อง

3. สำนักอำนวยการ

มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป งานบริหารงานบุคคล งานบริหารงบประมาณ งานการเงิน งานบัญชี และงานพัสดุ อาคาร ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

4. สำนักแผนงานและสารสนเทศ

มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดำเนินงานด้านการวางแผนงบประมาณ ประสานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกให้เกิดการจัดทำแผน การจัดทำรายงานประจำปี การติดตามและประเมินผล การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการบริหารและการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศพื้นที่สูง

5. สำนักวิจัย

มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ศึกษา วิเคราะห์ เสนอแนะแนวทางการวิจัยเกษตรที่สูง สนับสนุนและส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่สูง เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์พื้นที่สูงอย่างยั่งยืน โดยร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐ และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาและจัดการ

6. สำนักพัฒนา

มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการส่งเสริมและสนับสนุนงานโครงการหลวง การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการปฏิบัติการชุมชน การให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และให้บริการด้านต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สูงที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัยและพัฒนา ทั้งด้านการตลาด การผลิต มาตรฐานผลิตภัณฑ์ การขนส่งสินค้า ตลอดจนเป็นศูนย์ประสานงานและส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าว สนับสนุนและดำเนินการให้มีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของสินค้าโครงการหลวง และสินค้าของสถาบันจากหน่วยงานในประเทศ และต่างประเทศ

7. สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการ

มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือและปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการรวมทั้งประสานการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยปฏิบัติงานที่สำนักงานที่กรุงเทพมหานคร ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายหรือที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

นายปีติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา
ประธานคณะกรรมการ

นายบรรพต หงษ์ทอง
กรรมการ

นายดุสิต นนทะนาคร
กรรมการ

ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา
กรรมการ

พลเอกนิพนธ์ ภารัญนิตย์
กรรมการ

นายสมพล พันธุ์มณี
กรรมการ

นายพงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์
กรรมการ

นายพงศ์ไพบม วาสฤติ
กรรมการ

นายวิโรจ อัมพิทักษ์
กรรมการ

นายสุทัศน์ ปลื้มปัญญา
กรรมการและเลขานุการ

คณะผู้บริหาร

นายสุทัศน์ ปลื้มปัญญา
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

นางสาวจรรวณ นันทพงษ์
ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและสารสนเทศ

นางอนงค์ ปรงเจียว
ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ

นางพูนสุข คำภา
ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักวิจัย

นางทัศนีย์ ศรีมงคล
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนา

นางนิพัทธ์ อื่อเศรษฐศักดิ์
หัวหน้าหน่วยตรวจสอบภายใน

ส่วนที่ 2

ผลการดำเนินงาน

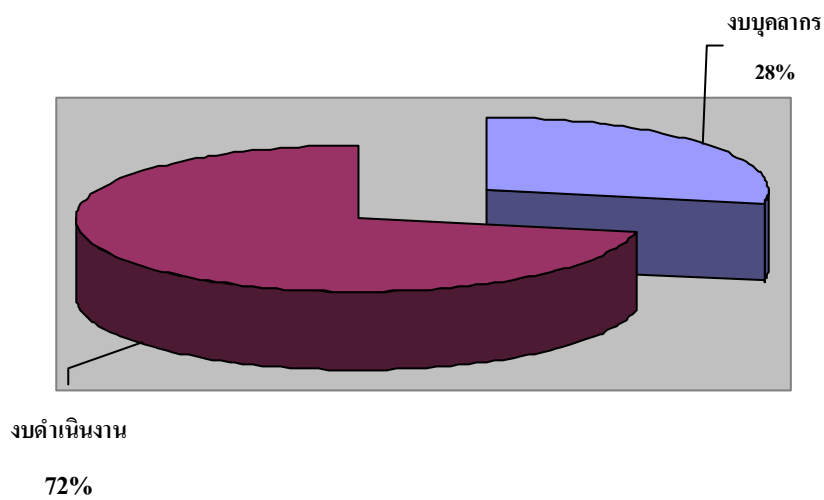
2.1 การใช้จ่ายงบประมาณ

2.1 การใช้จ่ายงบประมาณ

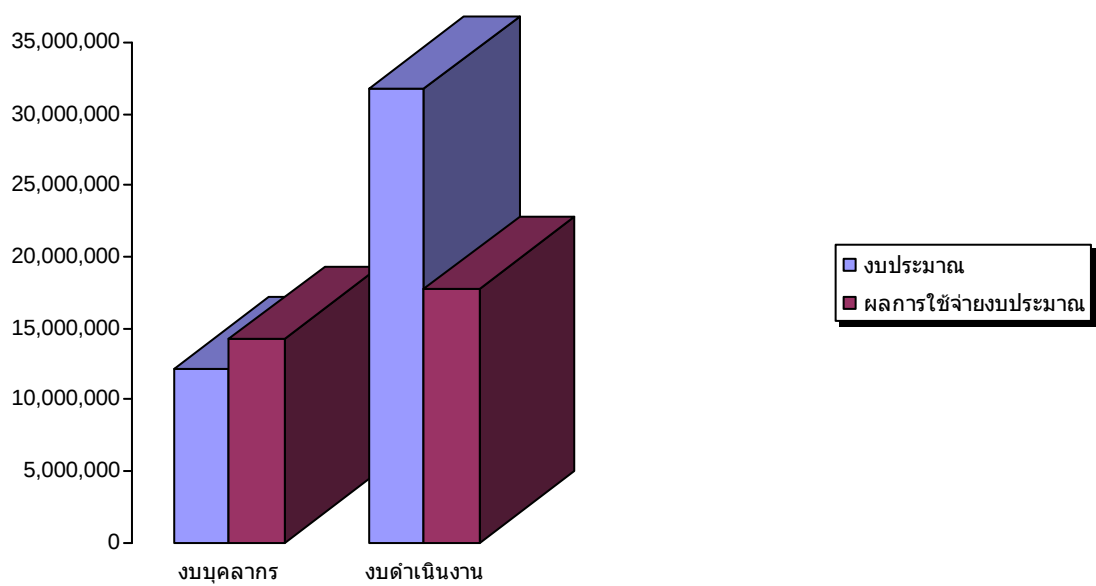
แสดงงบประมาณที่ได้รับและผลการใช้จ่ายงบประมาณปี พ.ศ. 2549 จำแนกตามหมวดรายจ่าย ดังนี้

หมวดรายจ่าย	งบประมาณปี 2549	ผลการใช้จ่ายงบประมาณ
1. งบบุคลากร	12,205,200	14,304,548.68
1.1 เงินเดือนและค่าจ้างประจำ		12,147,103.07
1.2 ค่าจ้างชั่วคราว		2,157,445.61
2. งบดำเนินงาน	31,743,455	17,773,964.49
2.1 ค่าตอบแทน	2,127,300	1,878,192.76
2.2 ค่าใช้สอย	26,228,340	12,101,699.02
2.3 ค่าวัสดุ	2,721,815	3,192,536.76
2.2 ค่าสาธารณูปโภค	666,000	601,535.95
รวม	43,948,655	32,078,513.17

แสดงงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2549

แผนภูมิแสดงงบประมาณที่ได้รับและผลการใช้จ่ายงบประมาณปี 2549 จำแนกตามหมวดรายจ่าย

2.2 การสนับสนุนงานโครงการหลวง

2.2 การสนับสนุนงานโครงการหลวง

พันธกิจและวัตถุประสงค์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

หลักคือ การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนางานโครงการหลวง ส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับมูลนิธิโครงการหลวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาและถ่ายทอดข้อมูล เทคโนโลยีบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมสู่ชุมชน ส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับแนวทางของโครงการหลวง สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จึงได้สนับสนุนการบริหารจัดการเร่งบูรณาการและพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่โครงการหลวง ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 36 ศูนย์ ในพื้นที่ 5 จังหวัด

พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีทั้งหมดจำนวน 36 ศูนย์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 26 ศูนย์ จังหวัดเชียงราย จำนวน 6 ศูนย์ จังหวัดพะเยา จำนวน 1 ศูนย์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 2 ศูนย์ และจังหวัดลำพูน จำนวน 1 ศูนย์ ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 21 อำเภอ และประชากรจำนวน 134,399 คน พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลเกินกว่า 800 เมตร มีสภาพเป็นพื้นที่ในหุบเขาหรือพื้นที่ตามเชิงเขาที่มีความลาดชัน อยู่ในท้องถื่นทุรกันดารที่ห่างไกลจากชุมชนทั่วไป ซึ่งแบ่งกลุ่มพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงออกเป็น 3 กลุ่ม ได้ดังนี้

1. พื้นที่กลุ่มศูนย์ที่มีระดับความสูงค่อนข้างมาก (ระดับความสูงเกิน 1,000 เมตร)

ประกอบด้วยศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทั้งหมด จำนวน 14 ศูนย์ ได้แก่ อ่างาง แกน้อย ม่อนเงาะ หนองหอย ขุนวาง แม่เส ปางอุ๋ง อินทนนท์ ห้วยสั้มป่อย ขุนแปะ แม่โถ แม่ปุนหลวง ห้วยน้ำขุน และแม่ลาน้อย

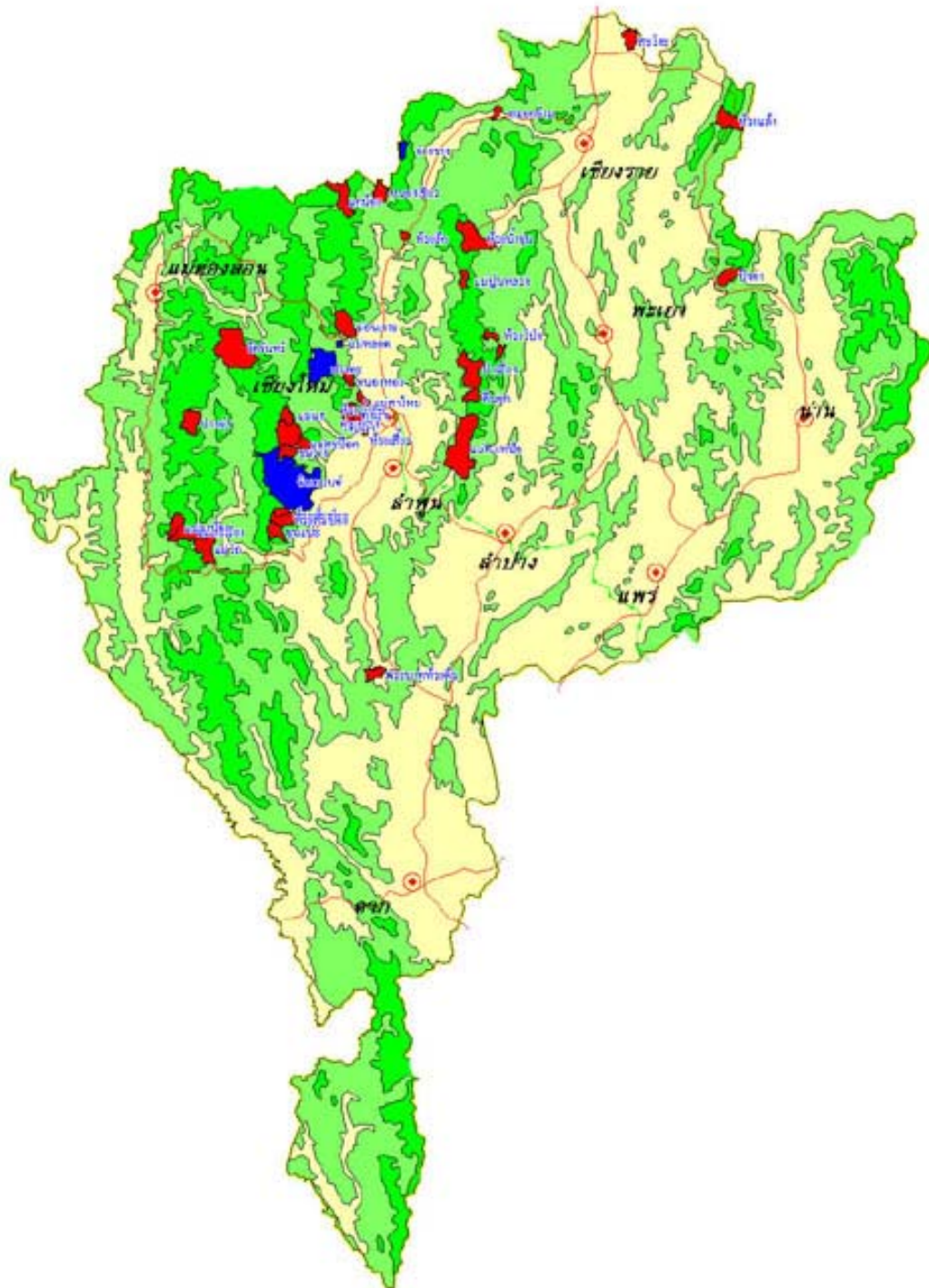
2. พื้นที่ศูนย์ที่มีระดับความสูงปานกลาง (ระดับความสูงระหว่าง 800-1,000 เมตร)

ประกอบด้วยศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 8 ศูนย์ ได้แก่ ป่าเมี่ยง แม่สาใหม่ วัดจันทร์ ปางดะ หุ่นหลวง ห้วยน้ำริน ห้วยแล้งและแม่สะเรียง

3. พื้นที่กลุ่มศูนย์ที่มีระดับความสูงค่อนข้างต่ำ (ระดับความสูง 400-800 เมตร)

ประกอบด้วยศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจำนวน 14 ศูนย์ ได้แก่ ห้วยเสี้ยว ห้วยลึก หนองเขียว แม่หลอด หมอกจ๋าม ดินตก แม่ทาเหนือ แม่สะป๊อก หุ่นเริง หุ่นเรา พระบาทห้วยต้ม ปิงคำ ห้วยโป่ง และสะโงะ

แผนที่ 1 แสดงที่ตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

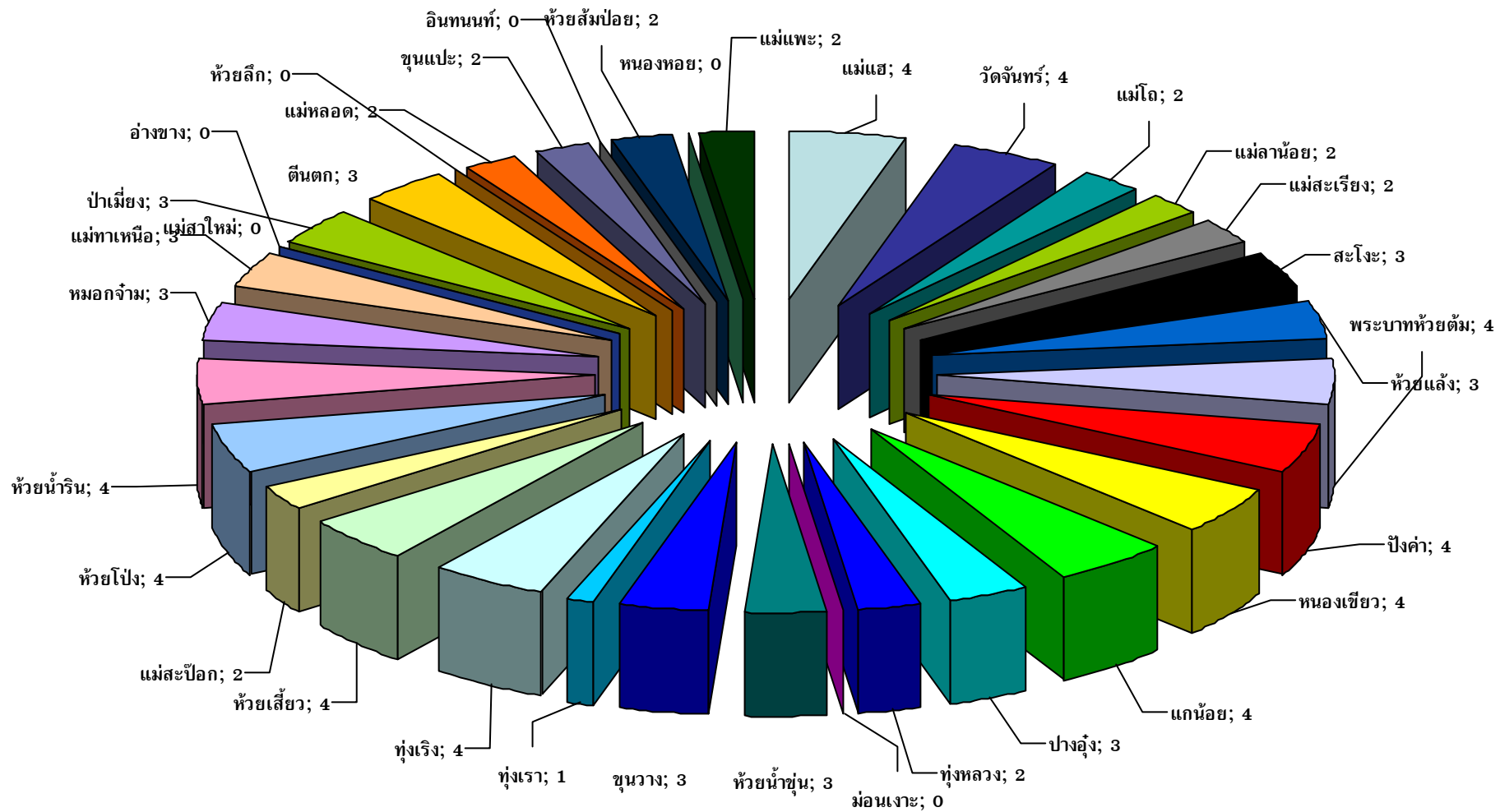
(1) สรุปผลการดำเนินงานด้านการพัฒนา

เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงได้รับมอบหมายให้เป็นเลขานุการคณะทำงานศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ได้ดำเนินการตามกิจกรรมหลักสรุปได้ดังนี้

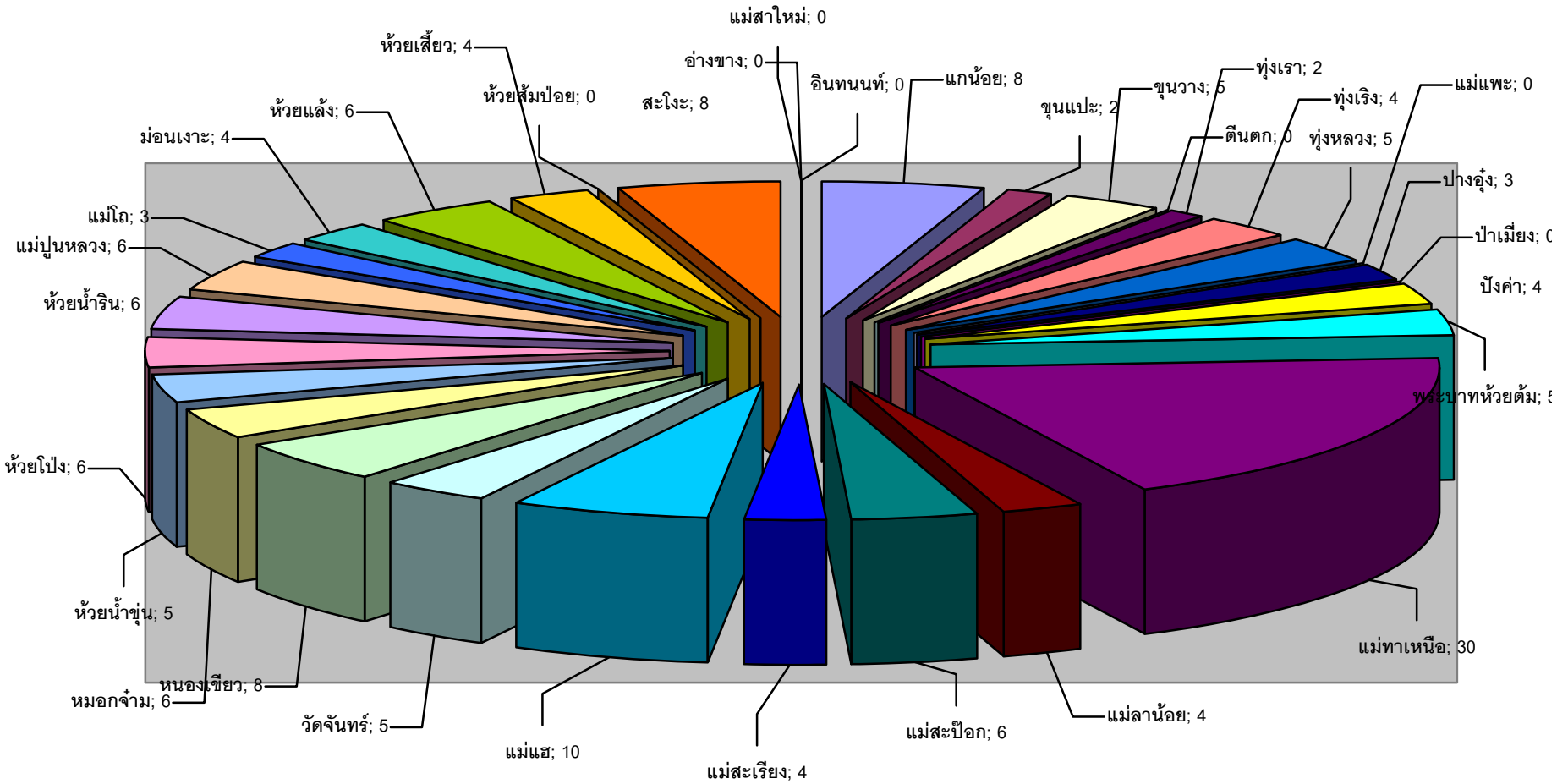
1. จัดประชุมคณะทำงานศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 36 ศูนย์ ทั้งหมดจำนวน 106 ครั้ง เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาของศูนย์โดยเฉลี่ย ศูนย์ละ 3 ครั้งต่อปี
2. ติดตามให้คำแนะนำการปฏิบัติงานและประสานการปฏิบัติงานศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 36 ศูนย์ ทั้งหมดจำนวน 179 ครั้ง เฉลี่ยศูนย์ละ 5 ครั้งต่อปี

แผนภูมิที่ 1 แสดงจำนวนครั้งในการประชุมคณะทำงานศูนย์ฯ

แผนภูมิที่ 2 แสดงจำนวนครั้งในการติดตามให้คำแนะนำการปฏิบัติงาน

(2) สรุปผลการดำเนินงานในภาคการเกษตร

1. ตรวจวิเคราะห์สารเคมีเกษตรตกค้างในแหล่งน้ำ 3 กลุ่มน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ จำนวน 5 ตัวอย่าง /ฤดู แม่กลางจำนวน 4 ตัวอย่าง/ฤดู และแม่วาง จำนวน 5 ตัวอย่าง/ฤดู รวม 42 ตัวอย่างโดยจัดเก็บในช่วงฤดูหนาว (ธันวาคม 2548) ฤดูแล้ง (เมษายน 2549) และฤดูฝน (สิงหาคม 2549) และนำไปวิเคราะห์หาสารฆ่าแมลงกลุ่มต่างๆ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม orggnochlorine, organaphosphase, carbarmate และ pyretroid รวมจำนวน 29 ชนิด รวมทั้งวิเคราะห์ค่า BOD, $\text{NO}_3\text{-N}$, $\text{NH}_3\text{-N}$ และเชื้อแบคทีเรียชนิดต่างๆ พร้อมทั้งได้ทำการวิเคราะห์ปริมาณสารโลหะหนักของทั้ง 3 กลุ่มน้ำในช่วงฤดูฝนอีกด้วยพบว่า คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ปลอดภัย

ภาพที่ 1 การเก็บตัวอย่างน้ำที่ลุ่มน้ำแม่กลางช่วงฤดูหนาว

ภาพที่ 2 จุดเก็บตัวอย่างน้ำที่ลุ่มน้ำแม่วางช่วงฤดูหนาว

2. จัดทำระบบการสอบสวนย้อนกลับในผลไม้ทุกชนิด ทำให้สามารถบ่งบอกที่มาของผลไม้ที่วางจำหน่ายได้ เป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคและส่งเสริมด้านการตลาดไม้ผล

3. ร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวงและกรมวิชาการ เกษตร ทำการพัฒนาการผลิตไม้ผลเพื่อการรับรองมาตรฐาน คุณภาพ โดยดำเนินการระบบการเพาะปลูกที่ดี : GAP ในไม้ ผล 6 ชนิดคือ พืช สตรอเบอร์รี่ พลัม อะโวคาโด เสาวรส รับประทานสด และเสาวรสโรงงาน ในศูนย์พัฒนาโครงการ หลวง 37 แห่ง เกษตรกร จำนวน 1,810 ราย ผลการดำเนินงาน ได้รับใบรับรองอาหารปลอดภัย และใบรับรองแหล่งผลิตพืช ทั้ง 6 ชนิดเป็นระยะเวลา 2 ปีตั้งแต่วันที่ 24 มกราคม 2549 ถึง 23 มกราคม 2552

4. ขยายผลการปลูกผักอินทรีย์ไปยังศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจากเดิม 6 แห่ง เป็น 17 แห่ง มีปริมาณผลผลิตผักอินทรีย์ จำนวน 22 ชนิด ปริมาณ 444.94 ตัน คิดเป็นมูลค่า 6.93 ล้านบาท พื้นที่รวม 528 ไร่ โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 252 คน และได้ดำเนินการขอรับ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประเทศไทยจากกรมวิชาการเกษตร ซึ่งเป็นการขอรับรองต่อเนื่อง 6 แห่ง และขอรับรองใหม่ 11 แห่ง นอกจากนี้ในการขยายผลการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ไปยังพื้นที่ ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีเกษตรกรสนใจเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นจาก 48 คน เป็น 146 คน

5. เกษตรกรจำนวน 15 ราย เลี้ยงกระต่าย เป็นกิจกรรมเสริมอาชีพ โดยใช้อาหารพื้นบ้าน และเศษผัก สามารถผลิตกระต่ายขายเป็นการค้า 991 ตัว น้ำหนัก 2,477.5 กิโลกรัม มูลค่า 190,160 บาท และมีกระต่ายบริโภคในครัวเรือนในอัตราเฉลี่ยครอบครัวละ 50 กิโลกรัม

6. การประสานงานและสนับสนุนการ ปฏิบัติงาน โดยปรับปรุงทะเบียนผู้ปลูกชาจีน จำนวน 2 ศูนย์ จากจำนวนศูนย์ฯ ที่ปลูกทั้งสิ้น 5 ศูนย์ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 ได้ชะลอการ ส่งเสริมปลูกใหม่แต่เน้นให้เกษตรกรดูแลรักษา แปลงเดิม ซึ่งมีจำนวนพื้นที่เพาะปลูกชาจีนทั้งสิ้น 340 ไร่ จำแนกเป็น พันธุ์หย่วนจื่ออู่หลง จำนวน 159 ไร่, พันธุ์เบอร์ 12 จำนวน 176 ไร่ และพันธุ์ ลูกผสม จำนวน 5 ราย โดยมีเกษตรกรผู้ปลูกทั้งสิ้น 213 ครัวเรือน และ ปรับปรุงทะเบียนผู้ปลูก กาฟอราก้า จำนวน 7 ศูนย์ จากจำนวนศูนย์ฯ ที่ปลูกทั้งสิ้น 21 ศูนย์ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 ได้ ชะลอการส่งเสริมปลูกใหม่ แต่เน้นให้เกษตรกรดูแลรักษาแปลงเดิม ซึ่งมีทั้งสิ้น 4,305 ไร่ จำนวน 1,722,060 ตัน และเกษตรกรผู้ปลูก จำนวน 2,117 ครัวเรือน

7. ประสานงานการรวบรวม แปรรูป คัดบรรจุและจำหน่ายผลผลิต

(1) ชาจีน – ใบชาสด จำนวน 28,591.30 กิโลกรัม มูลค่าคั้นเกษตรกร 1,513,088.50 บาท จำแนกเป็น พันธุ์ห้วยฉางอยู่หลง จำนวน 9,432 กิโลกรัม มูลค่า 754,560 บาท พันธุ์เบอร์ 12 จำนวน 18,547.50 กิโลกรัม มูลค่า 741,900 บาท และพันธุ์ลูกผสม จำนวน 611.80 กิโลกรัม มูลค่า 16,628.50 บาท

(2) กาแฟอาราบิก้า – จำนวน 226,125 กิโลกรัม (กาแฟกะลา) มูลค่าคั้นเกษตรกร 18,949,216 บาท

8. จากการดำเนินกิจกรรมของโครงการจัดที่ดินทำกินในปี 2549 ทำให้สามารถกำหนดเขตพื้นที่เกษตรแยกออกจากพื้นที่ป่าได้อย่างชัดเจน ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการปักเสาแนวเขต โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และมีข้อมูลพื้นที่ทำกินของหมู่บ้านหรือกลุ่มหมู่บ้าน (แปลงรวม) โดยจำแนกเป็นข้อมูลพื้นที่ของเกษตรกรรายแปลง สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน และขนาดการถือครอง สามารถใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ดำเนินการโดย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในพื้นที่ 7 ศูนย์ฯ ดำเนินการแล้วเสร็จ 4 ศูนย์ฯ อีก 3 ศูนย์ฯ อยู่ในระหว่างการดำเนินการ ทำให้ลดความขัดแย้งในการใช้ที่ดินในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

9. จากการดำเนินงานโครงการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตและสินค้าเกษตรในพื้นที่โครงการหลวง ในปี 2549 ทำให้ เกษตรกรได้รับการรับรองระบบการผลิตโครงการอาหารปลอดภัย (Food safety) ด้านพืชและรับรองแหล่งผลิตพืชผักและสมุนไพรสด จำนวน 36 แห่งจากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประจำปี 2549/2550 ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวกระจายอยู่ใน 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน และแม่ฮ่องสอน มีเกษตรกรในระบบการจัดการคุณภาพพืชผักโครงการหลวงจากปี 2547 จำนวน 2,611 คน พื้นที่ปลูก 7,293.62 ไร่ เพิ่มขึ้น 3,184 คน พื้นที่ปลูก 8,081 ไร่ ในปี 2549ชนิดพืชผักและสมุนไพรที่ส่งเสริมมีจำนวน 68 ชนิด 10 กลุ่มพืช ได้แก่ กลุ่มผักกาดหอม 8 ชนิด กลุ่มกะหล่ำ 12 ชนิด กลุ่มแครอท 5 ชนิด กลุ่มถั่ว 5 ชนิด กลุ่มแตงฟัก 6 ชนิด กลุ่มปวยเล้ง 2 ชนิด กลุ่มหอมกระเทียม 4 ชนิด กลุ่มข้าวโพด 2 ชนิด กลุ่มพริกมะเขือ 4 ชนิด และกลุ่มสมุนไพร 20 ชนิด และมูลนิธิโครงการหลวงได้รับการรับรองระบบการผลิตโครงการอาหารปลอดภัยด้านพืชและรับรองแหล่งผลิตไม้ผล จำนวน 20 แห่ง จากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แล้วตั้งแต่เดือนมกราคม 2549 เป็นระยะเวลา 2 ปี

10. ผลิตกล้าไม้เพื่อรองรับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวง รวมทั้งได้สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ วัสดุอุปกรณ์ในการเพาะชำกล้าไม้ เป็นต้น โดยมีแหล่งผลิตกล้าไม้หลัก ได้แก่ สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง แปลงเพาะชำไร่นาสาธิตแม่เหิยะ และสถานีเกษตรหลวงปางดะ สามารถผลิตกล้าไม้ได้ประมาณ 150,000 ต้น อีกทั้งได้กระจายการผลิตกล้าไม้ไปตามศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่มีศักยภาพ จำนวน 8 แห่ง เพื่อลดปัญหาด้านการขนส่ง สนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์สำหรับเพาะชำกล้าไม้สำหรับบางศูนย์ที่สามารถเพาะชำกล้าไม้ได้เอง เช่น เมล็ดพันธุ์ไม้โตเร็ว ปุ๋ยหมัก แกลบดำ พลาสติกใส พลาสติกดำ ถุงเพาะเมล็ด เครื่องมือการตัดแต่งกิ่ง เป็นต้น เพื่อสนับสนุนกล้าพันธุ์ไม้ และจงใจให้เกษตรกรหันมาสนใจการปลูกป่าชาวบ้านมากขึ้น

11. เกษตรกรที่ปลูกป่าชาวบ้านสามารถนำไม้ที่ปลูกไปใช้ประโยชน์ เช่น ทำฟืน เผาถ่าน ทำค้ำปลูกเสาวรส ปลูกแตงกวา ถั่วฝักยาว เรือนเพาะชำ คอกสุกร เล้าไก่ เพาะเห็ด ทำรั้ว เป็นต้น จำนวน 57 ราย และฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณต้นน้ำลำธาร และเป็นแหล่งผลิตน้ำที่สำคัญ ป้องกันการพังทลายของดินและรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินบนพื้นที่ลาดชัน รักษาสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่าไม้เพิ่มมากขึ้น เป็นคลังอาหารให้กับเกษตรกรชาวเขาในพื้นที่ ตามแนวทางการปลูกป่า 3 อย่าง แต่ได้ประโยชน์ 4 อย่างและเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงาม ทำให้เกษตรกรในพื้นที่มีรายได้จากการปลูกพืชควบในแปลงปลูกป่าชาวบ้านฯ หรือปลูกในระบบวนเกษตร ปลูกเพื่อเป็นแนวบังลม เป็นแนวรั้ว แนวถนน รวมทั้งเป็นแหล่งปลูกรวบรวมพืชสมุนไพรต่างๆ ด้วย

การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

1. จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิโครงการหลวง และเกษตรกร เกี่ยวกับพืชผักและสมุนไพรบนพื้นที่สูง จำนวน 14 ครั้ง เรื่อง ผู้เข้าอบรม 445 คน
2. จัดการอบรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตไม้ผลแก่เจ้าหน้าที่ไม้ผลและผู้เกี่ยวข้อง 2 ครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมรวมทั้งสิ้น 114 คน

3. ติดตามให้คำแนะนำทางวิชาการและการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม้ผลและเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงต่างๆ ทั้ง 37 ศูนย์ และสนับสนุนกิจกรรมการจัดฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตไม้ผล ของงานไม้ผลโครงการหลวง โดยมีการอบรมเจ้าหน้าที่ไม้ผล 7 ครั้ง ผู้เข้าอบรม จำนวน 266 คน และการฝึกอบรมเกษตรกร 42 ครั้ง จำนวน 1,521 ราย

4. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และเกษตรกร เรื่องผักอินทรีย์ จำนวน 6 ครั้ง ผู้เข้าอบรม 321 คน

5. จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ประเทศอัฟกานิสถาน หลักสูตรการอนุรักษ์ดินและน้ำและการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (Soil and Water Conservation and Integrated Pest Management)

6. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ฝ่ายงานไม้ดอก มุลนิธิโครงการหลวง จำนวน 2 ครั้ง ผู้เข้าร่วมอบรม จำนวน 83 คน

7. จัดอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและเกษตรกร เรื่องการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตชาจีน และ เรื่องการพัฒนาทักษะและเรียนรู้เทคนิควิธีการแปรรูปชาจีน จำนวน 8 ครั้ง ในพื้นที่ 5 ศูนย์ และโรงงานชาของเอกชน 2 แห่ง มีผู้เข้าอบรมทั้งสิ้น 186 คน

8. จัดอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและเกษตรกร เรื่องการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตกาแฟอาราบิก้าและกาแฟอินทรีย์ จำนวน 13 ครั้ง ผู้เข้าอบรม 549 คน

9. จัดฝึกอบรมเกษตรกรสมาชิกการเพาะปลูกที่ดี (GAP) พืชผัก ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจำนวน 36 ศูนย์ ช่วงเดือน มกราคม - มีนาคม 2549 โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมจำนวน 1,814 คน เป็นผลทำให้เกษตรกรได้รับทราบและนำไปปรับใช้ในการผลิตผักให้ถูกต้องตามเกณฑ์ของระบบการเพาะปลูกที่ดีในไร่นา ซึ่งคำนึงถึงความปลอดภัยของผลผลิต ผู้ปลูก ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม

การรวบรวมองค์ความรู้และเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ

1. จัดทำวีดิทัศน์การปลูกผักและสมุนไพร 5 เรื่อง ได้แก่ การปลูกเชลอรี่ สวีทเบซิล พริกหวาน แตงกวา และบล๊อคโคลี่

2. รวบรวมองค์ความรู้และเรียบเรียงจัดพิมพ์หนังสือวิชาการและเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับไม้ผล จำนวน 8 เรื่อง คือ

- 1) หนังสือ เรื่อง อะโวคาโด
- 2) หนังสือเรื่อง มะม่วงบนพื้นที่สูง
- 3) หนังสือเรื่องคู่มือเก็บเกี่ยวและขึ้นมาตรฐาน

คุณภาพผลผลิตไม้ผลโครงการหลวง

- 4) แผ่นพับ เรื่อง การตัดแต่งกิ่งไม้ผล
- 5) แผ่นพับ เรื่อง การจัดทรงต้นกิ่งไม้ผล
- 6) แผ่นพับ เรื่อง การเปลี่ยนยอดไม้ผล
- 7) แผ่นพับ เรื่อง การปรับปรุงคุณภาพผลผลิตพลับ
- 8) แผ่นพับ เรื่อง อะโวคาโด

3. รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลไม้ผล ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการส่งเสริม การวิจัย การตลาด และข้อมูลวิชาการต่างๆ เพื่อให้มีความถูกต้องครบถ้วน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับผักอินทรีย์

- แผ่นปลิว จำนวน 3,000 แผ่น
- โปสเตอร์ผักอินทรีย์โครงการหลวง 1 แผ่น
- แผ่นพับผักอินทรีย์โครงการหลวง จำนวน 10,000 แผ่น

5. จัดทำ Website (www.adkn.org) และ Newsletters เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเรื่อง Marketing Commercialization and Sustainable Agriculture รวม 3 ฉบับ

(3) สรุปผลการดำเนินงานนอกภาคการเกษตร

จากการดำเนินงานของโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง ในปี 2549 นั้นทำให้ มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปี 2548 คิดเป็น 20.44 เปอร์เซ็นต์ (นักท่องเที่ยวชาวไทย) และคิดเป็น 63.43 เปอร์เซ็นต์ (นักท่องเที่ยวต่างประเทศ) ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปี 2548 คิดเป็น 16.63 เปอร์เซ็นต์

การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

1. การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่า (ร่วมกับโครงการหัตถกรรมของโครงการหลวง) เพื่อเสริมความรู้แก่ชุมชนในการผลิตและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของตนเอง และมีรายได้เสริมจากการผลิตชิ้นงานดังกล่าว โดยได้ดำเนินการจัด 3 ครั้ง ในหัวข้อเรื่อง “การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้า” มีผู้เข้าอบรมทั้งสิ้น 67 คน

2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและผู้นำชุมชน เพื่อส่งเสริมให้กรรมการและผู้นำชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกับเครือข่ายศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเพื่อการบริหารการท่องเที่ยวและสนับสนุนการรวมตัวเป็นกลุ่มเครือข่ายศูนย์พัฒนาโครงการหลวง เพื่อประสานงานการจัดการและบริหารงานท่องเที่ยว โดยมีคณะกรรมการโครงข่ายด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มศูนย์ ซึ่งได้ดำเนินการ 6 ครั้ง

3. การพัฒนาผู้ประกอบการในท้องถิ่นหลักสูตรการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เพื่อที่จะปฏิบัติงานสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ไกด์ท้องถิ่น กรรมการผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้ให้บริการหรือเป็นผู้ประสานกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างเหมาะสม เกิดความเข้าใจที่ดีแก่นักท่องเที่ยว และมีความประทับใจในการที่จะกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกครั้ง ซึ่งได้ดำเนินการจัด 3 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนทั้งสิ้น 122 คน

4. การพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่นโครงการหลวง เพื่อส่งเสริมความรู้และพัฒนาทักษะการให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เกิดความเข้าใจและความประทับใจ และส่งเสริมให้ชุมชนได้เกิดความเข้าใจและร่วมมือในการถ่ายทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีที่เหมาะสม เผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว จัด 2 ครั้ง มีผู้เข้าอบรมทั้งสิ้น 128 คน

5. การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับงานด้านการท่องเที่ยว ให้เกิดแนวทางในการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน อีกทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และสรุปผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง โดยได้ดำเนินการจัด 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 77 คน

การรวบรวมองค์ความรู้ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

1. จัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม ร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานต่างๆ ซึ่งได้ดำเนินการ 12 ครั้ง

2. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและสินค้าโครงการหลวงในต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับงานโครงการหลวง เผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวโครงการหลวงให้เป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีความงดงามทางธรรมชาติ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางได้ตลอดปี รวมทั้งการเผยแพร่สินค้าโครงการหลวง ซึ่งมีคุณภาพสูงให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายและผลักดันให้มีการส่งออกไปสู่ตลาดต่างประเทศ โดยกลุ่มเป้าหมาย ประมาณ 400 คน

3. การจัดทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง เพื่อรวบรวม จัดระบบและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรม บุคลากร สถิติด้านการท่องเที่ยว ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่างๆ โดยได้จัดทำระบบฐานข้อมูล 5 ฐาน ซึ่งประกอบด้วย ฐานข้อมูลกิจกรรม/โครงการด้านการท่องเที่ยว ฐานข้อมูลบุคลากร ฐานข้อมูลนักท่องเที่ยวและรายได้ในพื้นที่ศูนย์ฯ ฐานข้อมูลทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ฐานข้อมูลกิจกรรมและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

2.3 งานขยายผลงานโครงการหลวง

2.3 งานขยายผลงานโครงการหลวง :

สืบเนื่องจากประชาชนบนพื้นที่สูงและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเห็นถึงผลสำเร็จของโครงการหลวง ในการนำความรู้จากผลงานวิจัยไปถ่ายทอดและส่งเสริมให้แก่เกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวง ชุมชนและผู้นำชุมชนจำนวนมากได้มีหนังสือขอความช่วยเหลือไปยังมูลนิธิโครงการหลวง เพื่อให้เข้าไปช่วยเหลือพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ สนับสนุนด้านวิชาการในการประกอบอาชีพ จากความรู้และประสบการณ์ของโครงการหลวง เพื่อช่วยให้มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ซึ่งมูลนิธิโครงการหลวงได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงเข้าไปสำรวจและศึกษาพื้นที่เพื่อประกอบการพิจารณาสนับสนุนต่อไป ซึ่งปัจจุบันมีชุมชนที่ขอรับการสนับสนุน จำนวน 5 พื้นที่คือ

1. บ้านดอยปู่
2. พื้นที่บ้านห้วยเขย่ง จ.กาญจนบุรี
3. พื้นที่คลองลาน จ.กำแพงเพชร
4. พื้นที่บ้านถ้ำเวียงแก จ.น่าน
5. พื้นที่ตำบลสบโขง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่

โครงการขยายผลงานโครงการหลวงบ้านดอยปู่

1. ความเป็นมา

ประธานประชาคมบ้านดอยปู่ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์สนับสนุนโครงการพัฒนาหมู่บ้านดอยปู่ มายังประธานมูลนิธิโครงการหลวง เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2548 เพื่อขอให้จัดตั้งศูนย์สาธิตและพัฒนาส่งเสริมการเกษตรของโครงการหลวงขึ้นที่บ้านดอยปู่เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะลิ้นจี่มีราคาตกต่ำไม่คุ้มค่าการลงทุน ทำให้เกษตรกรขาดรายได้ ประธานมูลนิธิโครงการหลวงจึงได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงร่วมกับสถานีวิจัยดอยปู่ไปศึกษาความเป็นไปได้ เพื่อวางแผนพัฒนาหมู่บ้านดอยปู่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อแก้ไขปัญหาผลผลิตทางการเกษตรขาดคุณภาพ และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมทางการเกษตรของโครงการหลวงให้แก่เกษตรกรบ้านดอยปู่ โดยเน้นให้เป็นหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์
- 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้ยั่งยืน
- 3) เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. พื้นที่ดำเนินงาน

หมู่บ้านคอยปุยหมู่ที่ 11 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ที่พิกัด E 488042 , N 2080256 เส้นรุ้งที่ 18 องศา 43 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 98 องศา 48 ลิปดา ตะวันออก ทิศเหนือจดคอยผากล่อง และบ้านแม่สาใหม่ อำเภอแม่ริม ทิศใต้จดพระตำหนักภูพิงค์ ทิศตะวันออก จดคอยคอยปุย และทิศตะวันตกจดน้ำตกศรีส้างวาล และ บ้านทุ่งป่ง อำเภอหางดง ราษฎรจำนวน 150 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 1,267 คน

พื้นที่เกษตรกรรมของชาวม้งบ้านคอยปุยที่อยู่ในลุ่มน้ำย่อยแม่น้ำปามีเพียง 1,001.85 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 14.77 ซึ่งส่วนใหญ่ปลูกลิ้นจี่ และมีพื้นที่ใช้เป็นชุมชนที่อยู่อาศัย 57.63 ไร่ หรือร้อยละ 0.85 ของพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแม่น้ำปาน

4. ผลการดำเนินงาน

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ร่วมกับ สถานีวิจัยคอยปุย และมูลนิธิโครงการหลวง ได้ดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานปี พ.ศ. 2549 ประกอบด้วย 3 แผนงาน คือ 1) แผนงานด้านการเกษตร 2) แผนงานด้านการพัฒนาสังคมและชุมชน 3) แผนงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สรุปได้ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย	ผลการ	ระยะเวลา
1. แผนงานด้านการเกษตร			
1.1 การถ่ายทอดเทคโนโลยี			
1.1.1 การฝึกอบรมและศึกษาดูงานการปรับปรุงบำรุงสวนลิ้นจี่ ณ อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	20 คน	20 คน	20-21 เม.ย. 49
1.1.2 การให้คำปรึกษาแนะนำด้านวิชาการ เพื่อปรับปรุงพันธุ์ลิ้นจี่	10 ไร่	—	—

กิจกรรม	เป้าหมาย	ผลการ	ระยะเวลา
1.1.3 ปลุกพืชอื่นทดแทน โดยไม่มีการขยายพื้นที่เพาะปลูก เพิ่มขึ้น เช่น การปลูกพลับ, กาแฟอราบิก้า, ผักอินทรีย์ และ สมุนไพร ฯลฯ	10 ไร่	—	—
1.1.4 การฝึกอบรมและศึกษาดูงานการปลูกพลับ ณ สถานีวิจัยโครงการหลวงอินทนนท์	20 คน	20 คน	11 ส.ค. 49
1.1.5 การฝึกอบรมผู้นำหมู่บ้านและเกษตรกรเรื่อง กาแฟอรา บิก้า ณ สวนสองแสน สถานีวิจัยดอยปุย	30 คน	35 คน	26 พ.ค. 49
1.1.6 การศึกษาดูงานการปลูกผักอินทรีย์โครงการหลวง ณ ร้านดอยคำ ศูนย์ผลิตผลโครงการหลวงแม่เหิยะ และสถานีเกษตร หลวงอ่างขาง	20 คน	20 คน	23-24 ก.พ. 49
1.2 การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืช			
1.2.1 จัดทำแปลงสาธิตการปลูกผักอินทรีย์ การป้องกัน และ กำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน ในพื้นที่ของเกษตรกร เพื่อนำร่อง และเป็นตัวอย่างแก่เกษตรกรรายอื่นๆ	1 แปลง	—	—
1.2.2 จัดทำแปลงสาธิตการปลูกพลับ ในพื้นที่ของเกษตรกร	1 แปลง	—	—
1.2.3 จัดทำแปลงสาธิตการปลูกกาแฟอราบิก้า ในพื้นที่ของ เกษตรกร	1 แปลง	—	—
1.2.4 จัดทำแปลงรวบรวมพืชสมุนไพรของท้องถิ่นบ้านดอย ปุย	1 แปลง	—	—
1.3 การประสานงาน ติดตามงาน และสนับสนุนการปฏิบัติงาน	12 ครั้ง	17 ครั้ง	ต.ค. 48-ก.ย. 49
2. แผนงานด้านการพัฒนาสังคมและชุมชน			
2.1 การประชุมสัมมนา			
2.1.1 ผู้นำชุมชนเข้าร่วมสัมมนา โครงการหมู่บ้านสะอาด เพื่อเรียนรู้ในเรื่องผลผลิตสะอาด บ้านสะอาด และสิ่งแวดล้อม สะอาด	3 คน	4 คน	14 ธ.ค. 49
2.1.2 ผู้นำชุมชนเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น โครงการ ศึกษาและจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวโครงการท่องเที่ยว อินทนนท์ ขุนวาง แม่แฮ แม่สะป๊อก และวัดจันทร์	3 คน	1 คน	28 ธ.ค. 49

กิจกรรม	เป้าหมาย	ผลการ	ระยะเวลา
2.2 การฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว - การฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวเรื่อง “มัลลเทศก์น้อย” ณ สถานีวิจัยคอยปุย และหมู่บ้านคอยปุย - ประชุมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโครงการท่องเที่ยวกลุ่มศูนย์ที่ 3 - ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาผู้ประกอบการในท้องถิ่น เรื่อง “การเป็นเจ้าบ้านที่ดี” 2.3 การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายชุมชนบ้านคอยปุยกับชุมชนของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงต่างๆ 2.4 โครงการหมู่บ้านสะอาด มุลนิธิโครงการหลวง 3. แผนงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.1 ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ โดยการทำปุ๋ยหมัก การใช้สารพ.ด. การใช้จุลินทรีย์ เพื่อลดและเลิกการใช้สารเคมี ไปสู่กระบวนการเกษตรอินทรีย์ 3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 3.3 สนับสนุนการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อการเกษตรและการบริโภคในชุมชน 3.4 สนับสนุนกลุ่มอนุรักษ์และรักษาป่า เช่น การทำแนวกันไฟ ป่า การกำหนดเขตพื้นที่ทำกิน เป็นต้น 3.7 จัดเวทีชุมชน เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ และทัศนคติของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนด้านการพัฒนาอาชีพ สังคม และสิ่งแวดล้อม	20 คน 1 ครั้ง/ 3คน 1 ครั้ง/ 3คน 1 หมู่บ้าน 1 หมู่บ้าน 10 ราย 5 ราย 1 กลุ่ม 1 กลุ่ม 1 ครั้ง	39 คน — — — 1 หมู่บ้าน — — — 1 ครั้ง/105 คน	17-19 ก.ค. 49 — — — — — 14 ก.ย. 49

โครงการขยายผลงานโครงการหลวงพื้นที่บ้านห้วยเขย่ง จ.กาญจนบุรี

1. ความเป็นมา

พื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเขย่ง ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เกิดจากการเปิดใช้พื้นที่ส่วนใหญ่เพื่อจัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยปี พ.ศ. 2527

ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มีพันธะสัญญาในการอนุรักษ์ดินและสัตว์ป่าพื้นที่ 30,000 ไร่ ในเขตอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ร่วมกับโครงการพัฒนาความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย (BRT) เพื่อวิจัยและรวบรวมความรู้เกี่ยวกับป่าของชุมชน รวมถึงส่งเสริมกิจกรรมเยาวชน และจัดทำแผนชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และในปี พ.ศ. 2548 มูลนิธิโครงการหลวง สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ได้ร่วมกับบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จัดทำโครงการเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่บ้านห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

2. วัตถุประสงค์

เพื่อขยายผลการปลูกผักอินทรีย์ของโครงการหลวงไปยังเกษตรกรในพื้นที่อื่น เพื่อเป็นทางเลือกใน การทำการเกษตรที่ปลอดภัย

3. ผลการดำเนินงาน

1) การสำรวจพื้นที่ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขา มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน และมีลักษณะเป็นภูเขาหินปูน ซึ่งในการสุ่มวิเคราะห์สภาพดิน พบว่า ค่าความเป็นกรด – ด่าง (pH) อยู่ระหว่าง 6.2 – 8.0 ตำบลห้วยเขย่งประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน (10 ชุมชน) ประชากรส่วนใหญ่อพยพมาจากพื้นที่น้ำท่วมจากการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ (ยกเว้นบ้านไร่หมู่ 6) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวนยางพารา ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

2) การประชุมชี้แจง/ทำความเข้าใจ โดยได้เข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกผักอินทรีย์ในที่ประชุมสภาผู้นำชุมชนห้วยเขย่ง ซึ่งมีเกษตรกรที่ให้ความสนใจและเข้าร่วมโครงการจำนวน 48 คน จาก 5 หมู่บ้าน (6ชุมชน) รวมพื้นที่ 18.3 ไร่

รูปที่ 1 ประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจกับเกษตรกร

3) วางแผนการปลูก โดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรเป็นผู้เลือกชนิดพืชที่จะปลูกจำนวน 8 ชนิด ได้แก่ กะหล่ำปลี ผักกาดฮ่องเต้ ถั่วแขก ซาโยเต้ กระน้ำ กวางตุ้ง ข้าวโพดฝักอ่อน และถั่วฝักยาว และมีวัตถุประสงค์เพื่อบริโภคในครัวเรือน หากมีผลิตผลเหลือจะนำมาขายภายในชุมชน รวมทั้งขายให้กับโรงเรียนในชุมชน เพื่อนำไปทำอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียน

4) การฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน เพื่อเตรียมความพร้อมของเกษตรกร ได้มีการฝึกอบรม/ศึกษาดูงานดังนี้

4.1) การฝึกอบรมเรื่อง การปลูกผักอินทรีย์ : การทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ การเพาะกล้า และการจัดการ โรคแมลง มีเกษตรกรเข้าร่วมอบรมจำนวน 33 คน

รูปที่ 2 ฝึกเพาะกล้า

รูปที่ 3 ฝึกทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

4.2) ผู้นำชุมชนจำนวน 10 คน ศึกษาดูงานการปลูกผักอินทรีย์ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการขายผลิตผลของโครงการหลวง ณ สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง ศูนย์ผลิตผลโครงการหลวง และร้านดอยคำ

รูปที่ 4 ศึกษาดูงานการปลูกผักอินทรีย์ของสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง

รูปที่ 5 ฟังบรรยายและสาธิตการทำกะปิ เพาะเลี้ยงแมลงวันตัวห้ำ (ซิโนเซีย)

5) **การติดตามงาน** เพื่อรับฟังปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งปัญหาที่พบคือ การเกิดโรคและแมลง แต่ไม่รุนแรงมากนัก ผลผลิตผักที่เกษตรกรปลูกจะใช้บริโภคภายในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจะขายในชุมชน (ตลาดนัด)

รูปที่ 6 และ 7 แปลงผักอินทรีย์ของเกษตรกรห้วยเขย่ง

6) **สรุปบทเรียน** เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานในช่วงต่อไป ดังนี้

6.1) เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการปลูกผัก การปรับปรุงบำรุงดิน การทำปุ๋ยอินทรีย์ โทษของยาฆ่าแมลง และวิธีแก้ไขปัญหาโรคแมลงเบื้องต้น ลดต้นทุน/รายจ่าย เพิ่มรายได้ ได้กินผักปลอดภัย ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดความกระตือรือร้นในการทำกิน เกษตรกรมีทางเลือกในการปลูกพืช มีโอกาสศึกษาดูงานของโครงการหลวง ได้รู้จักและทดลองปลูกผักแปลกๆ รู้จักนำวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รักและหวงแหนสภาพแวดล้อม สอนให้เป็นคนช่างสังเกต และมีความรัก เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

6.2) ในระยะต่อไปเกษตรกรต้องการให้แนะนำเรื่องการปลูกผักอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรเกิดความชำนาญ โดยมีเจ้าหน้าที่ดูแลและติดตามผล รวมทั้งการประเมินผลว่าเกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ปฏิบัติจริงได้ ให้มีการศึกษาดูงานการปลูกผักอินทรีย์ในพื้นที่อื่นๆ ต้องการพืชชนิดใหม่ๆ เพื่อทดลองปลูก ต้องการให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดศัตรูพืช การปรับปรุงบำรุงดิน ฯลฯ ควรมีการจัดทำแปลงสาธิตในพื้นที่ ในลักษณะศูนย์เรียนรู้ ต้องการให้โครงการหลวงช่วยเหลือเรื่องตลาด ต้องการให้ช่วยจัดทำระบบน้ำของแต่ละหมู่บ้าน ต้องการให้โครงการหลวงจัดทำโครงการที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้านและช่วยส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้าน

7) **เกษตรกร** มีเกษตรกรที่แจ้งความจำนงจะขอเข้าร่วมโครงการฯ ในระยะต่อไปจากเดิม 48 ราย เพิ่มเป็น 146 ราย

โครงการขยายผลงานโครงการหลวงพื้นที่คลองลาน จ.กำแพงเพชร

1.ความเป็นมา

เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรบ้านสักงาม หมู่ที่ 1 ตำบลสักงาม อำเภอคลองลาน และทรงพบว่า มีราษฎรยากจนเป็นจำนวนมาก ขาดแคลนที่ดินทำกิน มีอาชีพรับจ้างทำไร่ไถ่และมันสำปะหลัง แต่มีความสามารถในการทำเครื่องเงินและปักผ้า ซึ่งน่าจะได้มีการรวมกลุ่มราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ เหล่านี้ จัดตั้งเป็นหมู่บ้านกลุ่มอาชีพที่ตนถนัด โดยใช้ชื่อว่า “โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่” โดยเริ่มตั้งขึ้นที่บ้านอุดมทรัพย์ หมู่ที่ 8 ตำบลหินลาด กิ่งอำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร มีกองทัพบกที่ 3 กรมป่าไม้ และหน่วยงานราชการในพื้นที่ร่วมดำเนินการ รวมทั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ได้เข้ามาฝึกอบรมราษฎรชาวไทยภูเขาด้วย

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิโครงการหลวงเข้ามาดำเนินงานต่อ โดยร่วมกับหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2542 เพื่อนำเอาผลงานวิจัย และแนวทางการพัฒนาของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและสถานีวิจัยไปขยายผล และส่งเสริมตามความเหมาะสมของพื้นที่ โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ ส่งเสริมอาชีพแก่ชาวไทยภูเขายากจนตามหลักมนุษยธรรม ลดการปลูกพืชเสพติด และอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการและประสานงานมูลนิธิโครงการหลวง (กอป.) มีมติเห็นชอบแผนปฏิบัติงานโครงการขยายผลงานโครงการหลวงเพื่อการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2545 – 2549) เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2544 และได้มีมติคณะรัฐมนตรีอนุมัติงบประมาณในเวลาต่อมา

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้งานวิจัยและพัฒนาของโครงการหลวงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่นสำหรับช่วยสนับสนุนให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- 2) เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3) เพื่อให้ชุมชนในพื้นที่มีระบบเครือข่ายของการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสมภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐ

3. พื้นที่ดำเนินงาน

พื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงคลองลาน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ของจังหวัดกำแพงเพชร ระหว่างละติจูดที่ 15 องศา 57 ลิปดา เหนือ ถึง 16 องศา 11 ลิปดา เหนือ และลองจิจูดที่

โครงการคลองลาน 1 ตั้งอยู่ที่บ้านอุดมทรัพย์ หมู่ที่ 8 ตำบลหินตาด อำเภอปางศิลาทอง มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 156 เมตร มีพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยรวมประมาณ 220 ไร่

โครงการคลองลาน 2 ประกอบด้วยพื้นที่ 2 หมู่บ้าน คือ บ้านปางมะละกอ หมู่ที่ 8 ตำบลปางตาไว อำเภอปางศิลาทอง มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 220 เมตร และบ้านปางมะนาว หมู่ที่ 11 ตำบลปางมะค่า อำเภอขาณุวรลักษบุรี สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 200 เมตร มีพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยรวมประมาณ 750 ไร่

โครงการคลองลาน 3 ประกอบด้วย 3 กลุ่มบ้าน คือ บ้านสุขสวรรค์ หมู่ที่ 13 ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 150 เมตร บ้านสุขวิจิตรพัฒนา และ บ้านน้ำพระทัย หมู่ที่ 14 ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 140 และ 125 เมตร ตามลำดับ มีพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยรวมประมาณ 4,600 ไร่

โครงการคลองลาน 4 ตั้งอยู่ที่บ้านแปลงสี ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 140 เมตร มีพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยรวมประมาณ 160 ไร่ อยู่ทางทิศตะวันออกของเขাপางข้าวสาร

มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 1,244 คน ประกอบด้วย ชาวเขาเผ่ามูเซอ (ลาหู่) ร้อยละ 47.43 , เผ่าเย้า (เมี่ยน) ร้อยละ 40.60 , เผ่ากะเหรี่ยง ร้อยละ 9.96 และชาวไทย ร้อยละ 2.01 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการจัดสรรที่ดิน แบ่งออกเป็น ที่ดินทำกิน 1,173 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.52 ของพื้นที่ทั้งหมด, ที่อยู่อาศัย 137 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.51 พื้นที่ส่วนราชการ พื้นที่ป่า และสาธารณะประโยชน์ 639 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.97

4. ผลการดำเนินงาน

1) วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การจัดทำแผนปฏิบัติงานโครงการขยายผลงานโครงการหลวงเพื่อการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน พื้นที่คลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 ณ โรงแรมเพชร อ.เมือง จ.กำแพงเพชร

2) ได้ดำเนินการจัดการประชุมคณะทำงานโครงการขยายผลงานฯ พื้นที่คลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 3 ครั้ง

3) ได้ดำเนินการจัดการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อบูรณาการแผนงานพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ จำนวน 3 ครั้ง

4) ได้ประสานงานและให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน จำนวน 14 ครั้ง

โครงการขยายผลงานโครงการหลวงพื้นที่บ้านถ้ำเวียงแก จ.น่าน

1. ความเป็นมา

บ้านถ้ำเวียงแก จัดตั้งเป็นหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 และเมื่อปี พ.ศ. 2505 และปี พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรบ้านถ้ำเวียงแก พร้อมทั้งมีพระราชดำริให้โครงการหลวงเข้าไปให้ความช่วยเหลือ โครงการหลวงจึงได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการปลูกไม้ผล โดยนำพันธุ์ลิ้นจี่เข้าไปส่งเสริมให้ราษฎรปลูกและถือว่าเป็นหมู่บ้านตรวจเยี่ยมของโครงการหลวงตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

จากความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการหลวงในการพัฒนาพื้นที่สูง ๆ ฝนฯ นายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) ในฐานะประธานคณะกรรมการอำนวยการและประสานงานมูลนิธิโครงการหลวงจึงมอบหมายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาขยายผลงานของโครงการหลวงที่ได้ผลดีไปสู่พื้นที่อื่นๆ บ้านถ้ำเวียงแก ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน จึงได้รับการคัดเลือกภายใต้หลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ โดยเริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงไปสู่ชุมชนบนพื้นที่สูง ให้มีอาชีพมีความเข้มแข็ง รักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยคงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนไว้
- 2) เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อความมั่นคงของชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน โดยการบูรณาการกับหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น และพันธมิตรอื่น
- 3) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างองค์กรพัฒนาท้องถิ่น ชุมชนในพื้นที่สูง และผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. พื้นที่ดำเนินงาน

พื้นที่ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านถ้ำเวียงแก หมู่ที่ 1 บ้านผาหมี หมู่ที่ 10 (เผ่าม้ง) และบ้านน้ำพัน หมู่ที่ 6 (เผ่าเย้า) ต.นาไร่หลวง อ.สองแคว จ.น่าน มีประชากรจำนวน 340 ครัวเรือน 2,530 คน (ชาย 1,250 คน หญิง 1,170 คน) พื้นที่อยู่ในพิกัด 841359 ระวางแผนที่ 51471 ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ 400 – 500 เมตร

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (slope complex) เป็นเนินเขาและเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน และบางส่วนเป็นพื้นที่ราบริมลำน้ำ มีความลาดเทตั้งแต่ร้อยละ 35 ขึ้นไป ปริมาณ

4. ผลการดำเนินงาน

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ได้ร่วมกับคณะทำงานโครงการขยายผลงานโครงการหลวงเพื่อการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนพื้นที่บ้านถ้ำเวียงแก จังหวัดน่านได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานโครงการฯ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 สรุปได้ดังนี้

กิจกรรม	เป้าหมาย	ผลการ	ระยะเวลาดำเนินงาน
1. จัดทำแผนบูรณาการปฏิบัติงาน	1 แผน	1 แผน	8 พ.ย. 2548
2. จัดประชุมคณะทำงานโครงการฯ	3 ครั้ง	3 ครั้ง	
3. จัดฝึกอบรมเรื่องการปลูกไม้ผล มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 33 คน	1 ครั้ง	1 ครั้ง	วันที่ 9 มี.ค. 2549
4. จัดฝึกอบรมเรื่อง การปลูกผักให้เกษตรกร 36 คน	1 ครั้ง	1 ครั้ง	วันที่ 23 มี.ค. 2549
5. สนับสนุนกิจกรรมด้านยาเสพติด	1 ครั้ง	1 ครั้ง	วันที่ 12 เม.ย. 2549
6. ประสานงานและสนับสนุนการปฏิบัติงาน เช่น	12 ครั้ง	12 ครั้ง	
1) การสนับสนุนกล้าพันธุ์ไผ่หวาน เพื่อปลูกเป็นแปลงสาธิตแก่เกษตรกร 2 ราย พื้นที่ 2 ไร่			
2) การสนับสนุนพ่อพันธุ์สุกร (พันธุ์ดуроจเจอร์ซี่) จำนวน 2 ตัว แม่พันธุ์ (เหมยซาน) จำนวน 4 ตัว			
3) สนับสนุนเมล็ดหญ้าพันธุ์ ฮามาต้ากินนีสีม่วง และถั่วขาวเทศ จำนวน 30 กก.เพื่อปลูกขยายพันธุ์เป็นแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์			
4) สนับสนุนกล้าพันธุ์ไม้โตเร็วต่างถิ่นจำนวน 3,000 กล้า แก่เกษตรกร จำนวน 4 ราย			
5) สนับสนุนการปลูกหญ้าแฝก จำนวน 100,000 กล้า ในพื้นที่ทำกินของเกษตรกร			
6) ประสานงานการจัดสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ พื้นที่ 675 ไร่ เกษตรกร จำนวน 30 ราย			
7) ประสานงานและสนับสนุนการปลูกไม้ผลชนิดต่างๆ ในพื้นที่ 675 ไร่ เกษตรกร 30 ราย			

โครงการขยายผลงานโครงการหลวงพื้นที่ตำบลสบโขง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่

1. ความเป็นมาของโครงการ

จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีหนังสือถึงมูลนิธิโครงการหลวง เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2547 ขอให้ตรวจสอบข้อมูลพื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านแม่หลองหลวง ต.สบโขง จ.เชียงใหม่ พร้อมทั้งความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถานีโครงการหลวง เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอาชีพการเกษตรแก่เกษตรกรที่มีฐานะยากจน

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ได้ร่วมกับนายอำเภออมก๋อย เข้าไปตรวจสอบพื้นที่เมื่อวันที่ 14 และ 23 กันยายน 2547 ต่อมาเมื่อวันที่ 17 และ 30 ตุลาคม 2547 ประธานมูลนิธิโครงการหลวงพร้อมด้วยคณะผู้บริหารของโครงการหลวง ได้เสด็จไปดูพื้นที่และพบปะราษฎรและผู้นำชุมชน เห็นว่าราษฎรซึ่งเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีฐานะยากจน และผู้นำชุมชนมีความกระตือรือร้น ต้องการให้โครงการหลวงช่วยเหลือ เห็นสมควรให้เข้าไปช่วยเหลือในการวางแผนและส่งเสริมพัฒนาอาชีพแก่ราษฎร สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จึงได้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบเสนอต่อจังหวัดเชียงใหม่เพื่อรับทราบ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอาชีพทางการเกษตรให้แก่ราษฎร
- 2) เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- 3) เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน

3. พื้นที่ดำเนินงาน

3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่หลองน้อยหมู่ที่ 2 บ้านแม่หลองหลวงหมู่ที่ 3 และบ้านพะเบี้ยวหมู่ที่ 11 ต.สบโขง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 27,959 ไร่ (ร้อยละ 10.62 ของพื้นที่ทั้งตำบลสบโขง) ประชากรเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีจำนวน 322 ครัวเรือน 1,676 คน

4. ผลการดำเนินงาน

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลสบโขง และมูลนิธิโครงการหลวง ได้ดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานปี พ.ศ. 2549 ประกอบด้วย 3 แผนงานดังนี้ คือ 1) การเตรียมความพร้อมชุมชน 2) แผนงานด้านการเกษตร 3) แผนงานด้านการพัฒนาสังคมและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน สรุปได้ดังนี้

แผนงาน/กิจกรรมหลัก/กิจกรรมย่อย	เป้าหมาย	ผลการ	ระยะเวลา
1. การเตรียมความพร้อมชุมชน	1 ครั้ง	1 ครั้ง	26 ม.ค. 49
2. ด้านการเกษตร			
2.1 การถ่ายทอดเทคโนโลยี			
1) การฝึกอบรมการปลูกไม้ผลเมืองหนาว เช่น พลับพันธุ์ P2 และ อะโวคาโด	20 คน	33 คน	26 ม.ค. 49
2) การฝึกอบรมการปลูกพืชทองญี่ปุ่นและกะหล่ำปลีแดง	20 คน	20 คน	27ม.ค. 49
3) การฝึกอบรมการทำปุ๋ยพืชสด, น้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยหมักแบบแห้ง	20 คน	20 คน	19-20 มิ.ย. 49
4) การให้คำปรึกษาแนะนำด้านวิชาการด้านการปลูกพืชผัก, ไม้ผล, และกาแฟอาราบิก้า	12 ครั้ง	12 ครั้ง	ต.ค.48-ก.ย.49
5) การป้องกันโรคระบาดในสัตว์			
- ทำวัคซีนป้องกันโรคคอบวม (เฮโมรายิกเซฟติซิเมีย)	2 ครั้ง	2 ครั้ง	ครั้งที่ 1 พ.ค.49
- สนับสนุนวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย	1 ครั้ง	1 ครั้ง	ครั้งที่ 2 ส.ค. 49
6) การให้คำปรึกษาแนะนำด้านวิชาการการเลี้ยงสัตว์	12 ครั้ง	12 ครั้ง	ต.ค.48-ก.ย.49
2.2 การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืช			
1) จัดทำแปลงสาธิตการปลูกผักเมืองหนาวและสตอเบอรี่	1 แปลง	1 แปลง	พ.ย.48-ก.พ.49
2) จัดทำโรงเรือนเพาะกล้าผักเมืองหนาวและโรงเรือนเพาะชำกล้ากาแฟอาราบิก้า	2 โรงเรือน	2 โรงเรือน	ธ.ค.48-ก.ย.49
3) ทดลองส่งเสริมการปลูกกะหล่ำปลีแดงและพืชทองญี่ปุ่นในพื้นที่ของเกษตรกร	7 คน	7 คน	พ.ค.49-ส.ค.49
4) ให้คำปรึกษาแนะนำด้านวิชาการการปลูกกะหล่ำปลีแดงและพืชทองญี่ปุ่น	4 ครั้ง	4 ครั้ง	พ.ค.49-ส.ค.49
3. ด้านการพัฒนาสังคมและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน			
1) กระตุ้นให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมการวางแผนการปลูกและดูแลรักษาพืช	1 กลุ่ม	1 กลุ่ม	ต.ค.48-ก.ย.49
2) กระตุ้นให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมการวางแผนการเลี้ยงสัตว์	1 กลุ่ม	1 กลุ่ม	ต.ค.48-ก.ย.49
3) สนับสนุนการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรและบริโภคในชุมชน	1 หมู่บ้าน	1 หมู่บ้าน	ต.ค.48-ก.ย.49